

- надання правовій базі регулювання діяльності банків ознак стабільності та прогнозованості розвитку;
- розробку норм банківського законодавства щодо забезпечення належного рівня корпоративного управління в банках України.
- вдосконалення існуючого законодавства щодо: організації банківського нагляду; застосування інструментів грошово-кредитної політики, захисту прав кредиторів; участі банків на фондовому ринку; а також розробку правових положень діяльності філій іноземних банків в Україні.

Література

1. **Рябініна Л.** Роль національного банку та законодавчих актів України в її економічному розвитку// Економіка та держава. – 2004, № 8. – С. 34-47.
2. **Тігіпко С.** Стратегічні напрямки інтеграційного розвитку банківської системи України// Вісник Української академії банківської справи. – 2004, № 1 (16). – С. 3-9.
3. **Старинський М.** Порівняльне банківське право. – Суми: Університетська книга, 2006. – 299 с.

УДК 334.012.64:338.13

Доц. Н.Г. Міценко;
магістр О.М. Кринська – Львівська КА

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Окреслено сучасний стан та основні тенденції розвитку малого бізнесу в Україні. Висвітлено основні проблеми ефективної діяльності малих підприємств та запропоновано конкретні шляхи їх вирішення

Doc. N.G. Mitcenko, master's degree O.M. Krynska – Commercial Academy of Lviv

The problems of effective activity of small enterprises and the methods of their solving

Article deals with a modern state and principle tendencies of small business development in Ukraine. Main problems of effective activity of small enterprises are examined, and specific methods of their solving are suggested

В Україні триває процес реформування економіки, безповоротно зникає практика адміністративного керування економічними процесами як у країні в цілому, так і на місцях розвивається малий сектор економіки. Малий бізнес повинен стати ефективним видом підприємницької діяльності завдяки своїй гнучкості та здатності швидко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури. Тому необхідно осмислити сучасні тенденції та особливості розвитку малих підприємств, з'ясувати їх роль в економіці країни і виявити передумови та проблеми подальшого ефективного функціонування. Окремі питання розвитку малого бізнесу розглянуто в наукових працях Л. Воротиної, С. Мочерного, М. Долішнього, А. Кисельова, З. Варналія, В. Тирпака, Л. Грицаєнка та ін. Однак зазначена проблема у вітчизняній літературі залишається недостатньо розробленою.

Як зарубіжний досвід, так і сьогоднішні реалії економічного життя України підтверджують важливість малого сектора у вирішенні проблеми зайнятості населення, оновлення техніки та технологій, швидкому насиченні споживчого ринку. Нині малі підприємства України забезпечують надходження

15,5 % валового внутрішнього продукту, що є досить низьким показником порівняно з розвинутими країнами, де від даного сектора економіки держава отримує 40-70 % валового внутрішнього продукту. Вже один цей факт свідчить про необхідність особливої уваги до малого бізнесу та про діапазон його можливостей в майбутньому.

За даними офіційної статистики, кількість малих підприємств на сьогодні в Україні становить 283398 од., що на 33,8 % більше, ніж у 1995 р. На 10000 наявного населення у 2004 р. припадало 60 малих підприємств (порівняно з 1995 р. їх кількість зросла на 41), тоді як у країнах ЄС забезпеченість становить не менше 300 [4, с.239].

У малому бізнесі України на сьогодні зайнято 1,9 млн. чол., що становить майже 16 % загальної зайнятості, тоді як у країнах ЄС цей показник становить до 65 %.

Спостерігається тенденція до зменшення кількості працюючих на одному підприємстві: до 7 чоловік у 2004 р., порівняно з 1995 р. – на 5 осіб. Це свідчить про зростання ефективності використання робочої сили та продуктивності праці у цьому секторі.

Спостерігається загальна тенденція погіршення фінансового стану малих підприємств. Сальдовий фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування в 2004 р. був від'ємним і становив 1344,1 млн. грн. За результатами господарської діяльності у 2004 р. 23,3 % малих підприємств завершили рік з прибутком, у той час як 76,7 % підприємств зазнали збитків. Прибутковими були тільки підприємства приватної форми власності. Рентабельність на цих підприємствах становила 1,5 % [4, с.334].

Основною причиною такої ситуації вважаємо відсутність сприятливого середовища для ефективного функціонування малих підприємств, що зумовлено наявністю економічних та організаційних проблем. Оскільки на діяльність підприємств малого бізнесу впливає загальний стан економічного середовища на регіональному та місцевому ринку, то тут має місце значна диференціація його розвитку в регіональному розрізі. Різко виділяються регіони з низьким рівнем розвитку малого підприємництва: Вінницька, Волинська, Київська, Луганська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська та Чернігівська області. До регіонів з високим рівнем розвитку малого підприємництва (більше середнього у країні) належать: АР Крим, міста Київ та Севастополь, Донецька, Закарпатська, Львівська, Миколаївська, Харківська та Херсонська області.

Проблеми, що пов'язані з процедурою державної реєстрації суб'єктів малого бізнесу, отриманням та використанням ними ліцензій, наявністю обмежень щодо зайняття окремими видами підприємницької діяльності, інформаційно-методичним та консультативним забезпеченням, неможливістю здійснення зовнішньоекономічної діяльності, відсутністю професійних знань і досвіду в організації та проведенні бізнесу, неможливістю отримання відповідної професійної підготовки доцільно віднести до групи організаційних. Тісно пов'язані між собою психологічні та професійні чинники також мають вагомий вплив на ефективність функціонування малих підприємств. До них потрібно віднести психологічну готовність займатися підприємницькою діяльністю, її престижність серед населення, наявність професійних знань, можливість отримання відповідної професійної підготовки.

Ще не функціонуючи, мале підприємство змушене витратити значні кошти на формування статутного капіталу, на оплату послуг органів державної реєстрації, статистики, пожежного нагляду, санепідемнагляду, нотаріусів, щоб, зрештою, оформити необхідні установчі документи. Діючий господарський механізм, недоліки в сучасній законодавчій та нормативній базі, недосконала система ціноутворення та оподаткування, нестача обігових коштів зумовлюють цілу низку проблем у розвитку малих підприємств, внаслідок чого реально функціонують тільки 75 % зареєстрованих підприємств. 25 % малих підприємств так і не розгорнули свою діяльність, значним є рівень тінізації діяльності.

У сучасних умовах ефективність діяльності малого підприємства значною мірою визначається належністю до конкретної сфери господарювання. Розподіл малих підприємств за видами економічної діяльності дає змогу виявити місця найбільш вигідного вкладу капіталу. Як бачимо з рис. 1, найбільшу кількість (35,9 %) малих підприємств зосереджено в торговельній діяльності, яка не вимагає високого початкового капіталу та забезпечує швидку обіговість вкладених коштів. Водночас, найбільш високим динамізмом створення відрізняються малі підприємства в сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві (в 3 рази більше, ніж 1995 році) та в операціях з нерухомістю (у 1,9 разів більше, ніж у 1995 році). У складі малих підприємств їх частка зросла, як і питома вага малих підприємств, створених у промисловості, транспорті та зв'язку, освіті, охороні здоров'я. Така тенденція відповідає тенденціям розвитку малого сектора в розвинутих країнах. Залишаються все ще непривабливими виробничі галузі економіки, на регіональному рівні, де підприємницький потенціал використовується ще недостатньо.

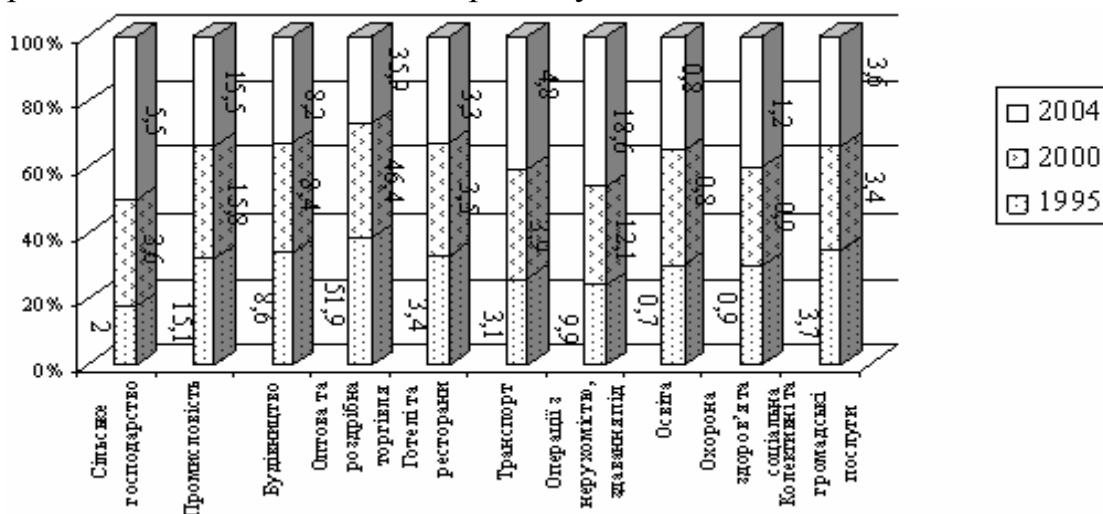

Рис. 1. Склад малих підприємств за видами економічної діяльності в Україні в 1995, 2000 та 2004 рр. [4]

Визначальну роль в ефективній організації функціонування малих підприємств має стан ресурсних ринків: нерухомості, фінансів, праці, інформації, збуту. Малі підприємства функціонують в умовах дефіциту основних ресурсів, визначеного такими причинами: недостовірність і важкодоступність інформації про наявність і умови надання ресурсів, особливо для новостворених підприємств; порушення принципу відкритого представлення ресурсів на конкурсній основі; надання нерухомості й устаткування переважно на правах

короткострокової оренди. Складною для підприємців є ситуація на ринку нерухомості – нестача виробничих площ. Цей ринок значною мірою монополізований, власники – муніципальні органи і великі промислові підприємства – найчастіше будують свої відносини з дрібними підприємцями на основі договорів короткострокової оренди та за несприятливих умов. Для малих підприємств треба ввести інший порядок прискореної амортизації основних фондів. Чинний порядок нарахування не дає змоги скоротити строк експлуатації активної частини основних фондів.

Аналіз джерел фінансових ресурсів малих підприємств свідчить про те, що характерною є низька частка власних засобів і висока частка позичених. Це неминуче позначається на ліквідності малих підприємств. Коефіцієнт загальної ліквідності на початок 2005 р. становив 0,99 при оптимальному значенні 2,0. Цей коефіцієнт низький і має тенденцію до зниження. Якщо вона буде тривати, більшість малих підприємств може виявитися нездатними здійснювати подальший розвиток діяльності та компенсувати інфляційні процеси [5, с.178].

Пошук джерел фінансування – одна із найістотніших проблем, яку повинні постійно вирішувати на малому підприємстві. Одним із основних напрямків фінансової підтримки, яка сприяє розвитку та ефективній діяльності малих підприємств, є система пільгового оподаткування та встановлення для малих підприємств податкових канікул.

Одним з основних чинників, що гальмують їх розвиток, є відсутність реального механізму фінансово-кредитної підтримки як створення, так і розвитку малих підприємств. Фінансова підтримка, яку надають за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, є неістотною і характеризується значною нерівномірністю серед областей України. Власне через це необхідно сформувати систему мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва, де гарантом повинна виступати держава. При цьому варто знижувати ставки плати за користування кредитами, збільшувати їх обсяги та терміни надання, а також забезпечити стабільність банківської системи.

За умов реальної підтримки уряду у напрямку спрощеної системи оподаткування, усунення адміністративних бар'єрів та створення дієвих фінансово-кредитних механізмів малий бізнес надалі зростатиме кількісно і якісно.

Література

1. **Бондарь Н.М.** Проблемы эффективной деятельности субъектов малого бизнеса в Украине на этапе проведения экономических реформ// Економіка. Фінанси. Право. – 2003, № 2. – С. 3-6.
2. **Мазур О.Є.** Оцінка сучасного стану малого підприємництва в Україні.// Актуальні проблеми економіки. – 2003, № 12. – С. 80-89.
3. **Мале підприємництво України: процес розвитку/** За ред. кт.н. Д. Ляпіна. – К.: Ін-т конкурентного суспільства, 2001. – 349 с.
4. **Статистичний** щорічник України за 2004 р./ Держкомстат України; За ред. О.Ф. Осауленка. – К.: Техніка, 2005. – 643 с.
5. **Фоміна О.М.** Джерела формування фінансових ресурсів малих підприємств// Торгівля та ринок України: Темат. зб. наук. праць з проблем торгівлі та гром. харч, вип. 13. – Том I./ Гол. ред. О.О. Лубін. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2002. – С. 176-180.